

Teatrul „Cameri“
din Tel Aviv –
la București

Hamlet – un tânăr furios

Spectatorii bucureșteni - norocoșii posesori ai celor câteva sute de bilete - au avut prilejul să asiste la o reprezentație cu totul deosebită. „Hamlet“ -ul Teatrului „Cameri“ din Tel Aviv - formație invitată să participe la Festivalul Shakespeare de la Craiova, care, începând cu acest an, se desfășoară și la București - iese din tiparele binecunoscute, adaptându-se realităților secolului XXI. De la bun început, pentru cei care ar considera că ar fi vorba de o „lesmajestate“, vrem să precizăm că lucrurile nu stau așa. Viziunea regizorală a lui *Omri Nitzan* ilustrează că nimic din Shakespeare nu s-a „demodat“, că problemele general umane dezbătute cu aproape patru secole în urmă sunt aceleași și astăzi, în pofida condițiilor schimbate sau a „valorii adăugate“ - mesajul pe care a vrut să-l transmită regizorul. „Hamlet“, interpretat magistral de *Itay Tiran*, „copilul minune“ al scenei israeliene, este un tânăr furios, eternul adolescent mănios împotriva a tot și a tuturor. Comentariile presei israeliene după premiera spectacolului din 2005 evidențiază această idee. Moartea tatălui și căsătoria urgentă a mamei cu fratele tatălui, au arătat criticii, declanșează revolta lui împotriva întregului „establishment“, a curții corupte, a curtenilor lingușitori, a așa-zisilor prieteni care-l trădează, a Ofeliei, femeia pe care o iubește, obediență,

care nu se ridică la nivelul lui, al cerințelor lui, dar, mai ales, împotriva părinților, a generației bătrânilor. Pe de altă parte, Hamlet-ul secolului XXI nu mai este doar un gânditor, frământat sufletește de probleme la care nu găsește răspuns, un nehotărât. După ce își dă seama de dimensiunile răului, se decide să acționeze, își calculează fiecare pas, chiar dacă este conștient că-l va costa viața. Dar dacă acesta este prețul pentru adevăr, pentru liniștirea sufletului său, este gata să-l plătească. Pentru a-și răzbuna tatăl, Hamlet este constrâns să intre într-un război, dar problema lui este cum să-și ducă războiul și să schimbe lumea coruptă politic și ipocrită care îl înconjoară și pe care o disprețuiește, fără să devină o parte din ea. Aceasta este întrebarea la care scepticul Hamlet nu poate răspunde. Ideea este soluționată magistral de regizorul care l-a distribuit pe același actor (excelentul *Gil Frank*) atât în rolul lui Claudius, cât și al fantomei tatălui. Nitzan se întreabă dacă există vreodată deosebire esențială între cei doi regi, dar răspunsul lui este „nu“. Însă regizorul sugerează în mod subtil și alte aspecte apropiate realității israeliene, dar nu numai. Ofelia (*Neta Garti*) este gingașă, vulnerabilă, în același timp, produsul epocii pop-rock și al lumii agresive care o înconjoară. „Uzi“-urile sunt prezente în mâna multora dintre eroi și se

descarcă rapid. Acțiunea lui Fortinbras de cucerire a unei fâșii din Polonia este, de asemenea, sugestivă, iar preluarea puterii în ultima scenă a piesei, după carnagiul care duce la dispariția familiei domnitoare este actual unui dictator militar.

O altă realizare excepțională a regizorului este dinamismul desfășurării spectacolului. Ideea scenelor multiple prin așezarea spectatorilor chiar pe scenă, față-n față, cu un spațiu între ei, acțiunea desfășurându-se în mijloc, în spatele, la dreapta și la stânga șirurilor de fotolii care se rotesc cu 360 de grade, astfel încât publicul să-i poată urmări pe actori oriunde s-ar afla, a dat posibilitatea accelerării ritmului jocului, a creării unei atmosfere de tensiune extremă. Ar fi încă multe de spus despre ceilalți actori care, la rândul lor, au excelat în acest spectacol, despre pregătirea lor fizică, necesară pentru a face față viziunii pline de dinamism a regizorului. O singură observație: cei care au urmărit textul prin cască și-au putut da seama de o diferență deranjantă a interpretării: în acest spectacol modern actorii vorbeau firesc, în schimb traducătorii au adoptat un stil declamatoriu.

„Hamlet“ va intra
în Cartea Recordurilor

Având premiera în ianuarie 2005, până în decembrie 2005 „Hamlet“ a fost jucat de 218 ori, astfel că este candidat pentru Cartea Recordurilor „Guinness“. Se pare că năicăieri în lume, Hamlet nu a fost reprezentat de atâtea ori într-un singur an ca în Israel. Formația a fost invitată la două festivaluri internaționale prestigioase: Festivalul Shakespeare din Craiova și Festivalul Internațional de Teatru din Stuttgart, din noiembrie. În 2007, Teatrul „Cameri“ va participa la Festivalul de la Washington, organizat de Centrul Kennedy, alături de Royal Shakespeare Company din Marea Britanie.

„Cameri“ - teatrul
responsabilității
sociale

Creat în urmă cu 60 de ani, ca primul teatru în limba ebraică, cu repertoriu permanent, „Cameri“ a fost supranumit „teatrul responsabilității sociale“, se arată în site-ul dedicat acestuia. Piese jucate de-a lungul timpului, se afirmă, au prezentat gândurile, speranțele, preocupările, temerile, anxietățile și conflictele diferitelor segmente ale populației din care este compusă societatea israeliană. Astfel, au fost abordate și dezbătute tematici ca: problema războiului și a păcii, Războiul de Iom Kipur și rolul militarilor, conflictul israeliano-palestinian, tensiunile dintre evreii religioși și laici, între noii imigranți și cei stabiliți de mult în Israel, problemele comunității ultrareligioase, situația femeii, conflictul și relațiile dintre generații și multe altele. Alături de profesionalismul actorilor și regizorilor, popularitatea și succesul teatrului se datorează și ancorării sale în realitatea israeliană.

EVA GALAMBOS

Întâlnire cu Adriana Bittel, la 60 de ani

Cred, sper că Adriana Bittel mă va ierta pentru indiscreția de a-i „denunța“ vârsta, dar la scriitori cochetăria nu este o calitate des frecventată. Despre *Întâlnire la Paris* (Editura Compania, 2001) am scris în revista noastră. „Născută la 31 mai 1946, în București, într-o familie de intelectuali de origine evreiască, absolventă a Facultății de Limbă și Literatură Română din București, promoția 1970“, astfel o prezintă „Lettre Internationale“, unde colaborează destul de mult, fiind, totodată, redactor la „România literară“.

Debută cu poezie în 1963, la „Gazeta literară“, sub bagheta „fermecată“ a neuitatului Geo Dumitrescu, apoi, în 1980, cu un volum de proze, la Editura Cartea Românească, *Lucrurile într-un pod albastru* (lector Florin Mugar), carte urmată de *Somnul după naștere* (1984), la aceeași editură, apoi *Iulia în iulie* (Ed. Eminescu, 1986), *Fototeca* (Ed. Cartea Românească, 1989) ș.a. În

„Lettre Internationale“ a fost prezentă cu „Gârla și Iordanul“ (17/1996), „Pata de ulei“ (26/1998), „Tibia și peroneul“ (29/1999) ș.a. Adriana Bittel este originală în stil, excelentă profesionistă a condeiului, orice publică este atent lucrat și expresiv. Vom cita: „Fix la cinci dimineața, bucuria care o veghease ca un câțel, dădea năvală și se gudura“. Povestirile ei au miez, existența personajelor este reală, tensionată, autoarea nu filosofează, nu face eseistică în text, totul curge în ritmul vieții interioare, dorințele se nasc și mor cu efemeritatea tragică a florilor de câmp. Proza ei are prospețime și convinge. Din păcate, nici volumul nu prea mare al scrierilor publicate până acum, nici atenția criticilor (cu excepția lui Alex. Ștefănescu) nu i-au deschis prea mult porțile aurite ale succesului de public. Dar scriitorii adevărați nu aleargă după succese, ei caută propriile certitudini.

Răspunzând la o anchetă literară, autoarea a recunoscut bogata experiență livrescă, din tinerețe, când (era prin '70) s-au editat mulți scriitori străini (Kundera, Bellow, Böll ș.a.). A citit cu admirație traducerea lui Jean Grosu cu *Bravul soldat Svejk* al lui Hašek, la fel pe Caragiale, Flaubert, Cervantes, Rabelais, Swift, Ilf și Petrov, Hrabal, Mrozek ș.a. Adriana Bittel iubește umorul, dar proza ei are inserții de pură melancolie, inserții fine ca aurul din nisipurile cenușii ale cotidianului.

BORIS MARIAN

„Omagiu lui Tuvia Iuster“

„Cred într-un Dumnezeu, dar nu într-unul cu perciuni, sau într-unul cu cruce, sau într-unul care împarte aghiazma, ci într-un Dumnezeu mare, misterios, pe care-l concep, dar nu-l pot explica, pentru că sunt prea mic pentru a explica o forță atât de uriașă și care nu are formă. Deci, în sculptura mea încerc să pun nu lucruri misterioase, ci mistice. Mistica este o parte a religiilor, și spun a religiilor, fiindcă fiecare religie își are mistica ei, care încearcă să explice chiar forța pe care nu o poate nimeni explica. Neputând-o elucidă, inventeză tot felul de rituri, ritualuri, tot felul de lucruri care uneori ating fantasticul și alteori chiar absurdul“.

Sunt cuvintele lui Tuvia Iuster z.l., sculptor, non-conformist, prieten al tuturor și, mai ales, OM. Le găsim pe coperta posterioară a cărții sale „Cântecul Pietrei“, editată la București, în 2004, cu puțin timp înainte de moartea regretatului artist.

Tuvia Iuster s-a născut la Brăila, în 1931. După absolvirea unei școli de meserii în București, lucrează ca model pentru sculptorii Boris Caragea, Zoe Băicoianu și A. Szobotka, la Institutul de Arte Plastice din capitala României. Autodidact, modelează nuduri și este încurajat de artiști să mănuiască dalta și ciocanul. Primele sale sculpturi, „Sfarmă-Piatră“ și „Tânără“, sunt acceptate la o expoziție de grup, iar în 1958 obține premiul doi la un concurs, dar, înainte de a putea primi acest premiu, emigrează în Israel, stabilindu-se în satul artiștilor, Ein-Hod, sat întemeiat de pictorul Marcel Iancu, unul dintre întemeietorii mișcării dada-iste. La Ein-Hod se stabilește într-o veche casă abandonată, puțin în afara satului, fiind responsabil cu de toate, dar, mai ales, cu paza, fiind dotat cu o statură remarcabilă și o musculatură de invidiat.

Sculptează fără încetare, în bronz, lemn, piatră, fier, aluminiu, marmoră. Prima expoziție personală o deschide în 1961, la Tel Aviv, urmată de alte peste 40 în Israel, Italia, Franța, S.U.A., România. A sculptat peste 1.000 de opere de artă, 600 dintre ele fiind răspândite pe toate cărările lumii.

Povestind despre sine însuși, Tuvia ne surprinde prin sinceritatea crezului său: „Eu lucrăm în fier și nu urmăream neapărat exactitatea dimensiunilor, nu eram meseriaș, nu iubeam precizia... Aici a fost începutul de artă, de sculptură. Faptul că lucrăm cu metal cald, cu fier forjat, că apăreau forme finite. Numai că la școală nu se aprecia rezultatul modificat. Eu trebuia să devin specialist și nu artist. Lucrarea mea trebuia să devină utilă, dar eu nu doream decât să fac obiecte nenesesare. Eu nedisciplinat am fost o viață întreagă, dar nu neapărat din spirit de opoziție, ci prin incapacitate naturală de a fi precis. De altfel, gândeam că un obiect care este foarte exact, care se potrivește la milimetru, este ceva puțin absurd“. Într-adevăr, Tuvia a fost un indisciplinat, un neastâmpărat în artă și în viață. Răsfățat de femei, pe care și el știa să le răsfățe, înconjurat de prieteni, plin de vitalitate, iubind oamenii, dar și un pahar de vin bun, era,

totodată, și un om devotat copiilor săi, Baba și Manu, și soției sale Silvia, care „a fost ca și o mamă a copiilor mei, pentru că, fără să se impună ca mamă, și fără să-și ceară drepturi, ea și-a îndeplinit foarte multe datorii, ceea ce arăta un caracter nobil“.

În 1999, Ein Hod i-a organizat o mare expoziție. În catalog, criticul de artă clujean Valentin Tașcu menționează: „Totul este aventură în viața acestui artist, în afara de opera sa. Tot ce s-a întâmplat în viața sa, cu voia sau fără voia sa, a fost împotriva ființei lui, numai opera sa a lucrat în favoarea sa. O lege a echilibrului i-a stăpânit involuntar existența: de o parte i s-a dat, de alta i s-a luat, dar niciodată n-a învins tragicul; în ciuda

evenimentelor ostile din timpul vieții, finalurile i-au fost de fiecare dată luminoase, deschise, în timp ce opera, deși i s-a desfășurat pe un parcurs norocos, a ajuns să reprezinte partea dramatică, sobră a ființei sale [...]. Tuvia emană forță, dar ajunge în sensibilitate (este ciudată sculptura mică, foarte frecventă la el), stăpânul unui uragan (asemănător «bătrânului» lui Hemingway), amenințat cu glas de tunet, dar, până la urmă, doar mângâie (așa după cum extrem de fine devin ciopliturile sale inițial severe și îndrăznețe), își drege vocea în răcnet, dar ajunge să se lase legănat de cântare lină. Ființă a extremelor fiind, se redresează de fiecare dată pe calea de mijloc. De aceea îl iubește toată lumea, în vreme ce opera sa, aparent capricioasă și nestatornică, iubește pe toată lumea, fără nici un fel de discriminare“.

Tuvia Iuster a murit la 27 aprilie 2005. La puțin timp după moartea sa, Galeria „Kastră“ din Haifa a prezentat o mică retrospectivă a creațiilor sale. Acum, la un an după încetarea din viață a artistului și omului Tuvia, la Muzeul Iancu-Dada din Ein Hod, în 4 mai a.c., a avut loc manifestarea „Omagiu lui Tuvia Iuster“, unde au luat cuvântul dna *Valeria Mariana Stoica*, ambasadorul României în Israel, *Paul Leibovici*, critic de artă, pictorița *Liana Horodi Saxone*, *Ora Lahav Shaltiel*, reprezentantă a satului de artiști Ein Hod. În programul artistic - un film despre Tuvia și formația muzicală „Balkan BeMachsan“.

VLAD SOLOMON

(Articol apărut pe site-ul
www.romanioliberal.com)